

ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Issn: 1309-9302 <http://sobiad.odu.edu.tr>

Cilt: 3 Sayı: 5 Haziran 2012

SORUNSALDAN SONUÇLARA BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ: BİR ARAŞTIRMA RAPORU MODELİ ÖRNEĞİ

“THE PROCESS OF SCIENTIFIC RESEARCH FROM PROBLEMATIC TO RESULTS: MODEL EXAMPLE OF RESEARCH REPORT”

Aydın USTA*

Özet

Çeşitli nedenlerle ilgi duyulan bir konu hakkında bir soru sorulması; sorudan hareketle o konu üzerinde düşünülmesi ve söz konusu soruya yanıt aranması; birçok çalışmanın yürütülmesini ve zorlu bir süreci gerektirmektedir. Kısacası bu süreç, bilimsel araştırma süreci olarak adlandırılabilir.

Söz konusu soruyu doğru yanıtlayabilmek için ise; araştırmanın amacını, hipotezlerini veya araştırma sorularını, yaklaşımını, yöntemini ve tekniklerini belirlemek gerekmektedir. Çünkü doğru bilgiye ulaşmak, yöntemine uygun bir araştırma ile sağlanabilmektedir. Bu bağlamda çalışmada yöntem olarak *Dolaylı Teknikler* ve *Metotlar* kullanılmıştır. Teknik olarak da yabancı yazılı kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, bilimsel bir araştırmada geçen kavramları tanımlamak ve epistemolojik olarak araştırma sürecinin bağlı olduğu işlem basamaklarını açıklamaktır. Bu yönüyle de bu araştırma teorik bir çalışmadır.

Sonuç olarak, iyi bir araştırmanın sürdürülebilmesi için, araştırma sorunsalının öncelikle açıklanması ve bu sorunsal çerçevesinde araştırma tekniklerinin ve veri analizi yaklaşımlarının net bir biçimde sunulması gerektiği yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Araştırma Sorunsalı; Araştırma Sorunu; Araştırma Sorusu; Araştırma Yöntemi; Araştırma Hipotezi.

Abstract

Questioning about a subject interested of various reasons; thinking about this subject depart from question and ask for answer of that question needs execution of many studies and a difficult process. Briefly; this process could be named as scientific research process.

* Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

In order to answer that question correctly; the aim hypotheses or questions of research and approach, method and technics of research should be determined. Because to reach real informant could be ensured by a research with suitable method. In this context method of this study is *Indirect or Nonreactive*.

Aim of this study is to define the concepts of a scientific research and explain the steps of the study which are connected to the process of study epistemologically. In this respect, this study is a theoretical research.

Thus, in order to realize a good research firstly it is necessary to explain the problematic of research and then provide research technics and data analyses approach, clearly, in the frame of the problematic.

Keywords: Research Problematic, Research Problem, Research Question, Research Method, Research Hypothesis.

1. GİRİŞ

Çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunan günümüz insanı, bu sorunlarına çözüm üretme çabası içerisinde. Bu çözüm üretme çabası ise yeterli bilgi birikimini gerektirmektedir. Çünkü insan, başka insanları ve çevresindeki olayları bu bilgiler sayesinde çözümleyebilmekte ve sahip olduğu bilgilere dayalı olarak yorumlama ve yargılama yapabilmektedir. Araştırmacı birisi bu bilgiyi nereden, nasıl sağlayacaktır? İşte bu noktada bilimsel araştırma süreci gündeme gelmektedir.

Bilimsel araştırma süreci, bir sorunun sorulmasıyla başlamakta; sorudan hareketle düşünme sürecine geçilmekte ve sorulan soruya bir yanıt bulunmasıyla süreç sona ermektedir.

Bu süreçte, olayların, nesnelere incelenmesi, olaylar ve nesnelere hakkında bilgiler toplanması zorunludur. Yine bu süreçte, araştırmacı, çeşitli tekniklerle topladığı bilgileri düzenlemek, analize ve senteze tabi tutmak, yorumlamak, değerlendirmek, anlamlı bilgiler bütünü haline getirmek durumundadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, doğru bilgiye ulaşmanın yol ve yöntemleri hakkında bir görüş açısı kazanmaktır. Buradaki sorun; doğru bilgiye ulaşmadaki yöntemlerin yeterince tanınmaması sorunudur. Çünkü bir araştırmanın etkili ve verimli olabilmesi, araştırmanın yöntemine uygun yapılmasını gerektirmektedir.

Bilindiği üzere, bilimsel araştırma yönetim süreci son yıllarda oldukça önem kazanmış ve bağımsız bir disiplin olma yoluna girmiş durumdadır. Bu araştırmanın ikincil amacı bu alana ilişkin bazı farklı görüşleri ortaya koymaktır.

Araştırmanın dayandığı temel kuram ise, epistemolojik kuramlardan akılcılık ve deneyciliktir. Bu araştırmanın ana denencesi ise; “*Araştırma tür ve yöntemlerini, araştırma süreci işlem basamaklarını tanımak, araştırmanın başarısını artırır.*” önermesidir.

2.TEMEL KAVRAMLAR

Bilimsel araştırma günümüzde artık, tanımları, kavramları, önermeleri ve kuramları ile önemli bir disiplin olma konumuna ulaşmıştır. Söz konusu bu unsurlara yönelik olarak bazı kavram tanımları bu başlık altında verilmektedir.

Bilim: Gözlenebilir, deneysel bir konusu olan ve bu çerçevede çıkarımlar yapmayı sağlayan sistemli bilgiler bütünüdür (Gökçe, 1988: 11). Bilim, bilme, evreni anlayabilme, olay ve olgulara yorumlar getirme, doğa güçlerini denetleyebilme gereksiniminden ve güdüsünden kaynaklanan, bazen süreç, bazen de sonuç olarak algılanan bir kavramdır (Arseven, 1994:1). Bilim, bilgi demektir. Kısacası bilim, bilginin anlam, referans ve doğruluk açılarından incelenmesi olan epistemoloji ile yakından ilgilidir (Moseley, 2010: 49).

Bir başka deyişle, bilim, aralarında mantıksal ve olgusal ilişkilerin bulunduğu bilgiler bütünü olarak nitelendirilebilir. Bilim ilgi alanına giren konular üzerinde tahmin ve açıklamalar yapan ve konular arasında ilişkiler kurmayı amaçlayan sistematik bir bilgiler topluluğudur. Bilimi, doğada gerçekleşen, yani yaşanan olayların neden/sonuç ilişkilerini bulma amacına yönelik bir etkinlik olarak da tanımlamak mümkündür.

Epistemoloji: Geçerli bilgiyi oluşturma çalışmaları olarak da kabul edilen epistemoloji; bilmek, inanmak ve emin olmak kavramlarıyla ne denilmek istendiğini, bazı konularda emin olunup olunamayacağını, olunacaksa nasıl olunacağını, bunun dini, bilimsel, psikolojik, sanatsal ve ahlaki fikirler açısından söylenip söylenemeyeceğini inceler. Gerçek var mıdır? Bu nasıl bilinebilir? İnsan, bilgisinden emin olabilir mi? Epistemoloji bu tür sorulara yanıt arar (Moseley, 2010: 83).

Farklı kuramlar, insanların bilgiyi nasıl elde ettikleri ile ilgili farklı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bilginin kuramı veya bilinen şeylerin nasıl bilindiğini araştıran felsefenin bir alt birimi olarak kabul edilen epistemoloji; bilginin ve inançların gerçekliği, sınırlılıkları, doğası ve yöntemlerini araştıran bir disiplindir ve bilgi kuramı olarak da adlandırılabilir. Bilginin ne olduğu, nasıl elde edildiği ve insanların ne bildiği gibi sorular, epistemolojinin sorduğu temel sorulardır (Böke, 2009: 18).

Araştırma Sorunu ve Sorunsalı: Araştırma sorunu, bir grubun veya toplumun bildiği, sahip bulunduğu mevcut bilgi ile bilmek istediklerinin arasındaki farktır. Tüm sorunlar özel bir sorunsal alanda yer alırlar. Bu anlamda “*Bir grubun belli bir alandaki bilgi eksikliği*” bir araştırma sorunudur denilebilir.

İyi bir araştırma, belirlenen bir soruya yanıt vermeyi öngörür. Bir araştırma yapmaya gereksinim varsa; “*Anlaşılması gereken bir şeyi anlama konusunda bir sorun vardır.*” denilebilir. Sorun bir güçlüktür veya araştırma alanına uygun çözüm üreten bilgi eksikliğidir ki, çözümlenmesi, kavramlara, kuramlara, araştırma

yöntemlerine katkı sağlar. Sorunlar, genellikle, pratik, görgül, kavramsal ve kuramsal olarak dört grupta incelenebilir (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Pratik Sorun: Toplumsal yaşamdaki güçlük veya teknik bir yetersizliktir. Örneğin; tek ebeveynli ailelerdeki sosyo-ekonomik güçlükler, bu tür sorunlara örnek verilebilir.

Görgül Sorun: Deney veya gözlem tekniklerinin çözüm üretebileceği, alandaki bir bilgi eksikliğidir. Örneğin; Türkiye'deki imalat sektörünün üretim kapasitesini bilmemek, bir görgül sorun olarak görülebilir.

Kavramsal Sorun: Bir terimin anlatımı veya tanımlaması ile ilgilidir. Örneğin; ideolojik bir kavramın tanım eksikliği, alanında bir sorun olarak kabul edilebilir.

Kuramsal Sorun: Bir olgunun açıklanması veya bir kuramın değerlendirilmesi ile ilgilidir. Örneğin; “*İnsanlar arasındaki eşitsizlik nedenlerinin bilinmemesi*” bu tür bir sorun olarak algılanabilir.

Bir araştırmada birden çok sorun ortaya konulabilir; ancak, tüm sorunlar bir araştırma sorunsal alanına aittir. Biri diğerinden öne çıkarılamaz.

Araştırma sorunsalı, kavramların, kuramların, soruların, yöntemlerin, denencelerin ve araştırma sorununun açıklanmasına ve saydamlaştırılmasına katkı sağlayan bir sistemdir. Araştırmanın yanıt bulmaya çalıştığı özel soruları formüle eden araştırma sorunsalı; önceden belirlenen araştırma stratejilerini de içerir (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Bir araştırmada, araştırma sorularının ifade edilmesi ve/veya denencelerin hazırlanması araştırma sorunsalı açısından önemlidir. Buradaki amaç, çalışmanın süreci konusunda bütüncül bir görüş açısı; araştırma sürecini yönlendirme becerisi ve araştırma yöntemleri konusunda bilgi kazanmaktır.

Araştırma sorunsalı; denenceler, stratejiler, araştırma içerisinde kuramsal olarak ele alınan sorunların tümü olarak düşünülebilir. Sorunsal, başlangıç sorusu tarafından ortaya konulan sorunu ele almak için alınan kararların kuramsal perspektifi veya yaklaşımıdır. Sorunsalın yapılandırılmasında üç dönem söz konusudur:

•Başlangıç sorusu ile ortaya konulan sorunun, farklı görünüşlerinin tanımlanması, mülakatların ve okumaların yürütülmesi.

•Bakış açıları açısından eskilerden daha üstün yeni stratejilerin hazırlanması veya daha uygun gözüken stratejilerin seçimi.

•Ele alınan sorunsalla karakterize edilen kavramların açıklanması, yani temel kavramların belirlenmesi, araştırma yöntemi paralelinde kuramsal çerçevenin çizilmesi ve başlangıç sorusuna yanıt hazırlayacak temel önerilerin kavramsal yapılarının belirlenmesi.

Araştırma Sorunsalının Bileşenleri: Sorunsal araştırma unsurlarını içeren (denence, disiplin, referans kuramlar) karmaşık bir yapıdır (Harzallı, 2010: 10). Bir sorunsalı oluşturan bu unsurlar izleyen başlıklar altında açıklanmaktadır.

Konu: Üzerinde konuşulan mevzuu ve keşfedilmeye çalışılan bilgi alanıdır. Örneğin, *yabancılaşma* bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

Sorun: Doyumu sağlayamayan mevcut bir durum ile; doyumu sağlayacak ideal bir durum arasındaki kapatılmak istenilen bilinçli farklılık olarak tanımlanabilir. Bir kurama dayalı olan araştırma sorunu, keşfedilmesi gereken, bir nesne düzeyindeki sorgulamadır. Bu çerçevede araştırma sorunu, bilimsel bir biçimde incelenmelidir. Araştırma sorununun belirlenmesinde ve somutlaştırılmasında genellikle araştırma sorularından yararlanır. Örneğin, Herbert Marcuse, *yabancılaşma ve teknokrat toplum arasındaki ilişki* üzerine çalışmalar yapmıştır; bu onun araştırma sorunudur (Tremblay ve Perrier, 2006: 2).

Kavramlar ve Kuramlar: Kuram, özel bir konu ile ilgili kavram, fikir, düşünce, kanı, kural ve yasaların tümü olarak tanımlanabilir. Kuram, bazı olayları açıklamak için hazırlanmış kavramlar sistemidir. Bir disiplin içerisinde sorunları inceleyen yapı, kuramları oluşturur. Kavram ise bir kuramı oluşturan soyut unsurlardır. Tasarlanmış bir fikrin, bir nesnenin zihinsel sunumu veya temsilidir (Tremblay ve Perrier, 2006: 2).

Tüm kuramlar, alanında özel, bir araya getirilmiş, bağıntılı kavramlara dayanır. Bilimsel kuram, bilimsel bilgi koşullarını, felsefi görüş açısını çözümler ve önerileri formüle eder.

Bir tanıma göre; değişkenler arasındaki ilişkileri belirterek olguları önceden tahmin etmeye ve açıklamaya yönelik önerme ve kavramlar üzerindeki genellemelere kuram adı verilmektedir. Kuram, bir olgu (fenomen) hakkında genelleme yapılması, bir şeylerin niçin ve nasıl meydana geldiğinin açıklanmasıdır (Frey, Botan, Friedman ve Kreps'den akt: Böke, 2009: 26).

Bilimsel gelişme, yeni kuramlar ve yeni olaylarla gerçekleşebilir. Aynı zamanda kuram, bilimsel gelişmeyi de yönlendirir. Olaylar ise kuramların gelişmesinde önemli bir rol oynarlar. Kuram ile olay arasındaki bağıntı ve etkileşin bilimsel gerçekleri ortaya çıkarır. Kısacası kuram, bir olguyu açıklamaya, kestirmeye ve/veya kontrol etmeye yarayan ilişkili ilkeler bütünüdür (Gökçe: 1988, 39).

Yöntem: Belirli bir amaca ulaşmada kullanılan yolların tümüdür. Yöntemin; konusuna giren olguları tanımlamak, olgular arasında nedensellik ilişkileri kurmak ve bu ilişkileri genelleyip yasalar biçimine dönüştürmek gibi, üç önemli amacı bulunmaktadır.

Bir araştırma yöntemi, gerçekleri bilimsel olarak sorgulamaya izin veren bir süreçtir. Bir olayı öğrenmeye çalışan bir araştırmacı, araştırma denencesinin doğasına ve izlenen araştırmanın türüne bağlı farklı seçenekler arasından seçim

yapmak zorundadır. Yöntem çalışma sürecidir; yöntem konusunda karar vermeden evvel öncelikle amaçlar, denenceler tanımlanmalı, arkasından ihtiyaca uygun yöntem belirlenmelidir. Örneğin bazı araştırma alanlarında tartışmasız katılım, söylem analizi gerçekleştirilebilir; bir başka araştırmada anket veya görüşme yapılabilir. Araştırmacı, her disiplinde sistematikman uygulayabileceği bazı yöntemlere sahiptir (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Teknik: Verileri analiz etmek, kavramları kullanmak için geliştirilen uygulamalardır. Daha öncede belirtildiği üzere, bilimsel bilgi edinme süreci, yöntem olarak tanımlanmaktadır. Teknik ise çok sayıda var olan ve araştırma konusu ile ilgili verilerin toplanmasında başvuru araçlarının tümüdür. Bir başka deyişle teknik, bilimsel yöntemin amacına varmak için kullandığı araç olarak tanımlanabilir. Özetle, amaca götüren yol yöntem; hedeflere ulaşmak için kullanılacak araçlar tekniktir (Gökçe: 1988, 33).

Araştırma sorusu: Araştırma sorunu çerçevesinde araştırmanın amaçlarının, soru cümleleri biçiminde ifadelendirilmesi, kapsamının belirginleştirilmesi, araştırma açısından yarar sağlayacaktır.

Soru, sorunun somutlaştırılmasıdır. Soruları belirlemek veya formüle etmede dikkatli olmak gerekir; sorular, yanıtlanmaya uygun nitelikte olmalıdır.

Araştırma sorusunun hazırlanması, tüm araştırmaların başlangıcıdır. Bir araştırmanın yapılmasını motive eder ve araştırmanın sürdürülmesini sağlar. Araştırma sorusu; kapsamında her zaman iki unsur (anahtar sözcük) taşır. Bu anahtar sözcükler arasında bir ilişki vardır. Soru, mevcut bu ilişkiyi, etkileşim biçiminde ifade eder (Mailhot, 2005: 2). Araştırma sorusunun yazımına şu örnekler verilebilir: “Yüz yıl savaşları Avrupa’da monarşinin yerleşmesine yol açmış mıdır?” “İkinci Dünya Savaşı, havacılığın gelişmesine katkı sağlamış mıdır?”

Genellikle bir araştırma sorunu, birçok araştırma sorusuna yer verir; aynı zamanda bir araştırma, doğrudan tek bir soru üzerine de kurulabilir. Örneğin; “Son yıllarda, bilgisayar biliminin gelişimi hangi ölçüler içerisinde teknik yabancılaşmayı tetiklemiştir?” gibi.

Araştırma sorularının toplamı, araştırma sorununun ne olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle araştırma soruları yanıtlandığında araştırmada ele alınan sorun durumu da böylelikle çözümlenmiş olacaktır. Araştırmada araştırma sorunlarının nasıl formüle edileceğini ve denence hazırlamasını öğrenmek önem taşımaktadır. Araştırma soruları araştırmanın türüne göre hazırlanır. Sorular uygun araçlarla gerçek biçimde cevaplandırılabilir biçimde formüle edilmelidir.

Denence (hipotez): Araştırmada denenmek (sınanmak, test edilmek) üzere geliştirilen ifadelere ya da yargılara denir (Genç, 20010: 84). Kaptan, denenceyi, araştırma sorununun henüz doğruluğu ya da yanlışlığı test edilmemiş olası çözümleri olarak görür (Kaptan, 1982: 115).

Gözlenen olaylar ya da olaylar bütünü içinde olası görülen, henüz kanıtlanmamış ilişkilere ait önermelere denence denir. Denence, bir bilimsel araştırmanın gerekçesidir. Denence, neyin aranılmakta olduğunu anlatır. Olaylar arasında ilişki kurmak ve olayları bir nedene bağlamak üzere oluşturulur. Başka bir ifadeyle olaylar arasındaki nedensellik ilişkisini aramak üzere formüle edilmiştir. Bilimsel gerçeklere, genellemelere ancak nedensellik ilişkisi arayan denencelerle ulaşmak olasıdır. Denencede belirleyici öge bağımsız değişkendir. Bağımsız değişkene bağlı olarak değişeceği öngörülen olay ya da ilişki türü de bağımlı değişkendir. Bu durumda denence iki değişken arasında kurulan bir çeşit bağımlılık ilişkisi olmaktadır (Gökçe: 1988, 40).

Eğer bir denencenin geçerliği kanıtlanabilirse gelecekteki bir kuramın bir parçasını oluşturur. Böylece denence ile kuram arasında çok yakın bir ilişki olduğu görülmektedir.

Denencenin ifade ettiği nedensel ilişkinin kanıtlanması bilimsel araştırma ile gerçekleşmektedir. Çünkü her bilimsel araştırmaya bir anlamda denenceyi gerçekleştirme süreci olarak bakmak mümkündür. Denencenin kanıtlanmasında bağımsız ve bağımlı değişkenlerin gözlenebileceği koşullar aranmaktadır. Ayrıca bu değişkenlerin birbirlerini etkileyeceği durumlar saptanarak etkileyen ve etkilenen belirlenmelidir. Etkilenen ve etkileyenin belirlenmesi için birbirinden farklı yollar izlenmelidir (Gökçe: 1988, 41-43).

Kısacası denence, gözlem veya deneylerle doğruluğu veya yanlışlığı kanıtlanan cevabi bir öneridir (Harzallı, 2010: 11). Görüldüğü üzere denence, sorulan soruya bir cevap önerisidir. Bu anlamda araştırma örgütlemesi merak ve keşif ile birlikte düzen ve ciddilikten taviz vermeden çalışma denencesinin etrafında mükemmel bir yönetim aracı inşa etmelidir.

Bir veya birden çok denence etrafında yapılanma olmazsa, çalışma, gerçek bir araştırma olarak kabul edilemez. Denence, kuramsal bir düşünce ve çalışma konusu fenomen bilgiler üzerine kurulur. Denence, üzerinde çalışılan nesnelerin özellikleri üzerinde maddi temelli bir tahmini anlatır. Denence parametrik değerler ile ilgili bir önermedir. Denence, doğrulanması talep edilen bir tahmin, geçici bir öneridir. Deney veya gözlem sadece denence üzerine kurulur. Denence, bilinen kavram ve fenomenlerin arasındaki ilişkiyi sezen birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Denence araştırmanın gelecek aşamalarında elde edilecek gözlem verilerini karşılaştırabilecektir. Bu görgül doğrulamayı yapabilmek için denence yürütülebilir olmalıdır.

Denence, araştırılacak konuyu, araştırma alanını sınırlandırır ve araştırma planını önceden gösterir, araştırma yöntemini, çalışma planını belirler.

Denence zorunlu olarak sorunsalın çeşitli unsurları üzerinde yürütülen derin bir düşünceden doğmaktadır. Denencenin, iki türlü işlevi bulunmaktadır: Birincisi, belirlenen hedef çerçevesinde araştırmayı organize etmek (denencenin geçerliliğini doğrulamak); ikincisi, yazım işinin organizasyonunu (metnin tüm unsurları denencelerle karşılaştırılır) sağlamak (Tremblay ve Perrier, 2006: 2).

Denence, araştırma sorusuna bir yanıt projesidir. Araştırma sorusunun anahtar sözcüklerini açıklar ve araştırmanın kalbi olur. Araştırmanın gerçekleştirilmesine hizmet eder. Denence her zaman için bir olumlamadır ve araştırma sorusundan kaynaklanan iki anahtar sözcüğü taşır. Denence bu iki anahtar sözcük üzerine kuruludur (Mailhot, 2005: 3). Örneğin, “İngiltere savaşları, Fransa’nın kalkınmasını hızlandırmıştır.” gibi.

3. BİLİMSEL ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

Doğru bilgiye ulaşmada bilimsel araştırmaların yeri ve önemi büyüktür. Çünkü bilimsel araştırmalar uzun deneyimlerden sonra geliştirilmişlerdir. Daha da önemlisi bilimsel çalışmalar yöntemli ve sistematik çalışmalardır. Sistematik çalışmalar; incelediği olayları tanımlar, açıklar ve sınıflandırır. Bunların dışında bilimsel araştırmalar şu özellikleri taşımaktadırlar (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

•*Bilimsel araştırmalarda sınıflandırmalar, tanımlamalar tam ve kesindir:* Bilimsel araştırmalarda tanımlamalar tam olmalıdır ve unsurların sınıflandırılması temel araştırma mantığı ve araştırma amaçları üzerine kurulmalıdır.

•*Gözlemler tam ve sistematiktir:* Bilimsel araştırmalarda gözlemler rastgele yapılmamalı bir sıra ve bütünlük içerisinde yürütülmelidir. Aynı gözlem, biri diğerinden bağımsız farklı gözlemciler tarafından yapılabilmelidir.

•*Yeniden denenebilir:* Deneyler kesin biçimde tanımlanabilmeli, mümkün olduğu kadar nesnel olmalı, deneyler tekrar edilebilmeli ve doğrulanabilmelidir. Burada söz konusu olan *nesnellik*, tüm yorumlardan ve önyargılardan bağımsız, öznellik karşıtı olarak tanımlanabilir. Nesnel olmak, yapılanlar karşısında tarafsız olmaktır.

•*Kavram tanımlarının kesinliği:* Kavramlar mümkün olduğu kadar, kesin biçimde tanımlanmış olmalı, eksik, tutarsız veya belirsiz olmamalıdır.

•*Mantıksal düşünceyi gerektirir:* Düşünceler, tümevarımcı, tümdengelimci veya ihtimalci olabilir. Bu bağlamda düşünceler, tamamıyla açık ve mantık kurallarına uygun olmalıdır. Tümevarımcı düşünce, gözlemlerde genellemeye izin veren ve birçok önemli olayda temel bir düşünce biçimidir. Tümdengelimci

düşünce öncüllerden hareketle gereken sonuçları çıkaran mantıksal bir zihinsel süreç biçimidir. İhtimalci düşünce, bazı hata oranlarını taşıyan ihtimal üzerine kurulu, zihinsel bir süreçtir.

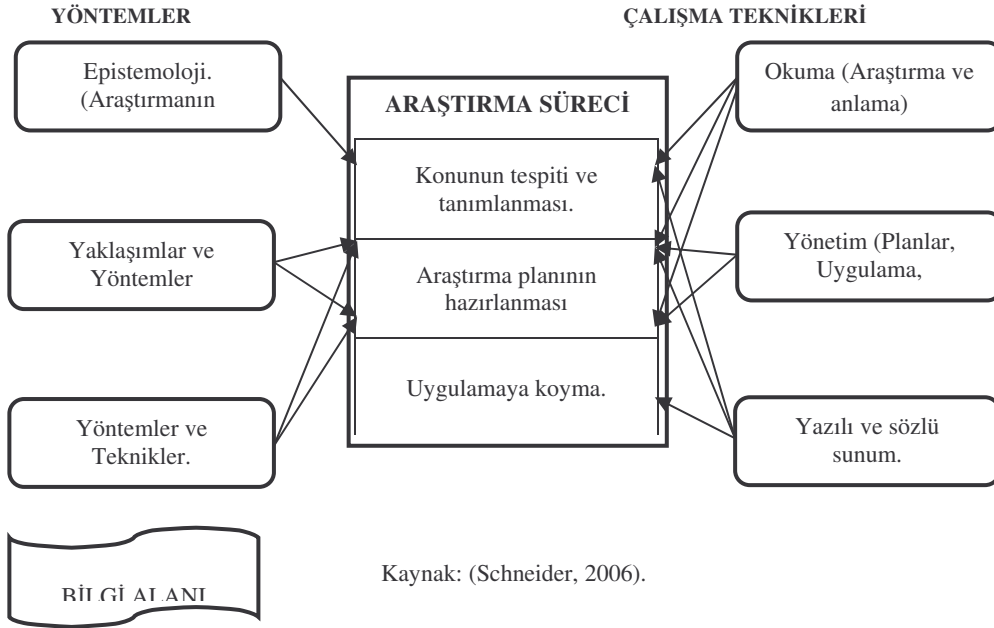
•*Kuramların yanılma payı:* Kuramlar, çeşitli faktörlerin etkisi altındaki olayları veya bir konuda yanılmış olmanın özel nedenlerini açıklar. Söz konusu kuramları doğrulayan veya yanlışlayan, potansiyel olarak gözlemlenebilen somut sonuçlara sahip olmak gereklidir. Gerçeklerle uyumlu olmayan veya kesin tahminlerde bulunmayan kuramların gerçek hayatta pek yararı olmaz.

•*Bulguların geçici doğası:* Tüm bilimsel sonuçlar aksi kanıtlanıncaya veya daha iyi bir açıklama yapılmıncaya kadar doğru kabul edilirler. Bilimde hiçbir nihai gerçek veya mutlak hakikat yoktur.

•*Araştırmacının dürüstlüğü:* Araştırmacı asla denenceleri veya kuramları desteklemek için sonuçları çarpıtmamalıdır.

Nitel olarak bir araştırmanın üçayağı bulunmaktadır: Birincisi, araştırmanın yöntemi; ikincisi, araştırmanın çalışma teknikleri; üçüncüsü ise, araştırma sürecidir. Bu üçayağın açılımı Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Araştırma Sürecinin Temel Dayanakları

4. BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİNDEKİ ADLANDIRMALAR

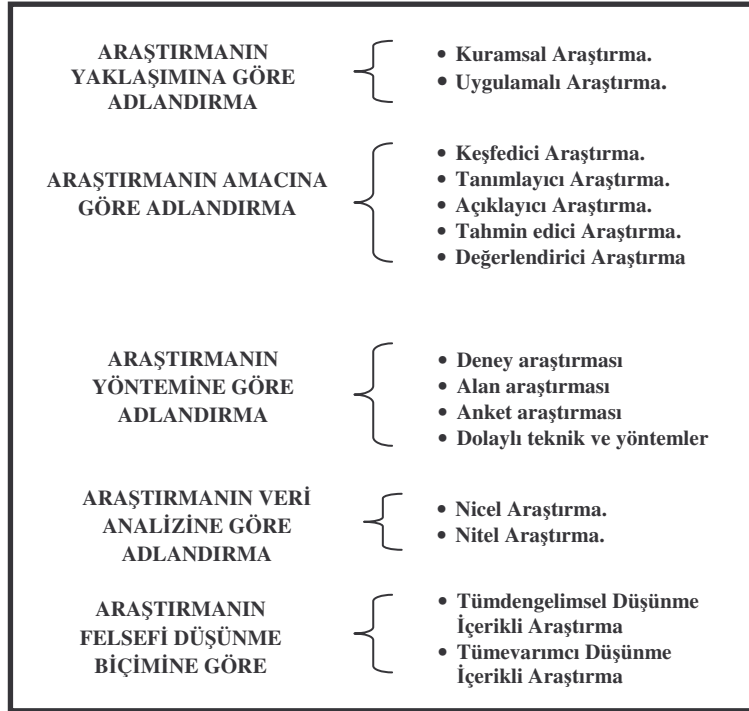
Herhangi bir durumu, çeşitli yönleri ile ve belirli kurallar içerisinde ortaya koyma çalışmalarına genel anlamda *araştırma* denilmektedir. Araştırmalar, farklı

süreçlerde sıfatlarla nitelendirilir. Araştırmalardaki yaklaşım farklılıkları; araştırma sorularını, seçilecek yöntemleri, kullanılacak veri analiz tekniklerini, yapılacak çıkarımları ve araştırmanın amaçlarını etkilemektedir (Dobbin ve Gatowski'den akt: Yeşil, 2010: 49). Araştırma yöntemlerinin dolaylı teknik ve metotlar, deney, alan araştırması ve anket yöntemleri olarak sınıflandırılmasının temelinde de böyle bir düşünce yatmaktadır.

Araştırmacı, sorunu çözmek için izleyeceği yolu (yöntemi) ve kullanacağı teknikleri ayrıntıları ile planlamak zorundadır. Bu nedenle, “*Araştırmanın yaklaşımı ne olacaktır? Araştırmada hangi verilere gereksinim vardır? Bu veriler hangi koşullarda ve nasıl elde edilecektir? Evren, örneklem nasıl belirlenecektir? Toplanan veriler nasıl kayıt edilecek ve analiz edilecektir?*” gibi soruların yanıtlanması gerekmektedir (Genç, 2010: 91).

Bilimsel araştırmalar; uygulamada genellikle kullandıkları tekniklere, amaçlarına, kullanılan araştırma yöntemine göre çeşitli adlar alabilmektedirler. Söz konusu bu adlandırmalar Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Çeşitli Araştırma Adlandırmaları

4.1. Benimsediği Yaklaşımına Göre Araştırmalar

Benimsediği yaklaşıma göre araştırmalar, *kuramsal araştırma* ve *uygulamalı araştırma* olarak ikiye ayrılmaktadır. Burada belirleyici unsur

benimsenen yaklaşım olmaktadır. Kuramsal araştırma daha çok ikincil veri kaynaklarını ve belgeleri tarama biçimindeyken; uygulamalı araştırma mülakat, gözlem, anket ve deney yöntem ve tekniklerini kullanmaktadır.

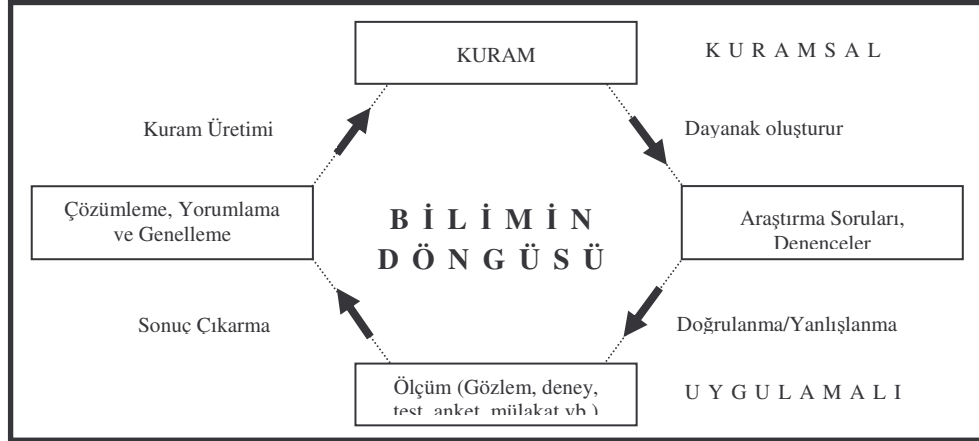
4.1.1. Kuramsal araştırma

Tüm uygulamalardan bağımsız olarak; bilgi artırımını sağlamak için tasarlanmıştır. Kuramsal araştırma, yeni bir kavram önermek, mevcut kuramları iyileştirmek, bir kavramı açıklamak veya tanımlamak için farklı kuramları inceler. Bilgi artışını öngörür, bilimsel yasa ve kuramları test eder. Kuramsal araştırma, kuramsal bilgi alanına yeni bilgiler eklemek amacı ile yapılan araştırmalardır.

Kuramsal araştırmalar, mevcut bilgilere dayalı olarak fenomenleri açıklamaya ve yorumlamaya yönelmiş araştırmalardır. Kuramsal araştırmalarda araştırmacı, daha önceden üretilmiş bilgilerle yeni kuramlar geliştirmeye ve üretilmiş kuramları geliştirmeye çalışır. Kuramsal araştırmanın amacı, uygulamaya yönelik bir çalışma yapmaktan ziyade, bir olguyu anlaşılır kılmaya çalışmaktır. Ancak diğer araştırma türlerinde olduğu gibi, kuramsal araştırmalarda da çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Kuramsal araştırmalardaki başlıca sorun; yapılan yorumların ne ölçüde tutarlı ve geçerli olduğunun tespitidir.

Kuramsal araştırmada; denence, unsurları araştırılan kavramlarla diğer kavramlar arasındaki temel ilişkileri tanımlar. Verilen kavramların kullanımını veya anlamını ele alır. Bu tür araştırmalarda denenceler, kuramsal araştırmaları yönetir, arkasından araştırmalara özel önerilerde bulunur. Kuramsal araştırmalar aynı türden olan diğer araştırmalara göre daha geneldir. Denence diğer kuramlara göre üstünlük gösterecek yeni bir kuram hazırlar veya mevcut kuramlara yeni bir uygulama getirir (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Şekil 3: Kuramsal ve Uygulamalı Araştırma İlişkisi

Kaynak: (Gazo, 2011).

4.1.2.Uygulamalı araştırma

Bilgi, pratik uygulamaları geliştirmek için tasarlanmıştır. Sorulara yanıt bulmak için yeni verileri araştırır. Sorunlara pratik çözümler öngörür. Bu bağlamda kuramsal araştırma ve uygulamalı araştırma karşılıklı olarak birbirlerini beslerler. Bu konudaki karşılıklı etkileşim Şekil 3'te gösterilmektedir.

Uygulamalı araştırma da, iki veya daha fazla fenomen arasındaki ilişki ile ilgilidir. Bir fenomenin bir başka fenomenin neden veya sonucu olabilir veya aralarındaki kombine ilişki aralarında etki yaratabilir. Genellikle bu tür araştırmalarda soru kâğıdı (anket) ya da mülakat tekniği kullanılır.

Uygulamalı araştırma çok sayıda tekniği kullanabilmektedir. Bu teknikler daha çok araştırma alanına gitmeyi veya yapay ortamları oluşturmayı gerektirmektedir. Gözlem, görüşme, anket uygulamaları ve deney bu tekniklerin başlıcalarıdır. Söz konusu bu teknikler hakkında izleyen satırlarda gerekli bilgiler verilmektedir.

Gözlem: Gözlemde, araştırmacı alana gidecektir ve olayları bizzat kendisi kaydedecektir. Gözlemci kayıt esnasında teknik cihazlardan yeterince yararlanmalıdır. Buradaki söz konusu olan gözlem sistematik gözlemdir; sistematik gözlem, tesadüfî değil, metodiktir.

Görüşme: Görüşme, doğrudan veya dolaylı olabilir. Görüşme esnasında, bir kişi, bir başka kişinin bazı sorulara yanıt vermesini ister. Bu tür görüşmelerde genellikle kapalı uçlu sorular sorulur.

İstatistiğe dayalı araştırma: Bu tür çalışmalarda yarar olarak, kesinlik söz konusudur. Ancak, bu tekniğin kullanımında, sayılar tüm gerçeği yansıtmayabilir. Ayrıca kullanılan veriler başkaları tarafından toplandığından dolayı, bu veriler, araştırmanın ihtiyaçlarını karşılamayabilir.

Alan araştırması: Araştırmacının kontrol edemediği değişkenlerin olduğu, bir toplumun içerisinde cereyan eder. Alan araştırmalarında genellikle sondaj yapılır. Sondaj yapmak için çalışmak istenilen toplumdan anlamlı bir örnek seçilir.

Deneysel araştırma: Deneysel araştırma, bir hipotezi doğrulamak veya yanlışlamak için bazı değişkenlerin denetlenebildiği bir araştırmadır. Deneysel araştırma, nispi olarak gözleme göre daha suni koşullar yaratma olanağına sahiptir ve verilerin toplanması daha kolaydır. Sosyal bilimlerde laboratuvar çalışmaları yapılamaz; ancak alanda deneyler yapılabilir (Tremblay ve Perrier, 2006: 4).

4.2. Amaçlarına Göre Adlandırma

Araştırmanın amacı, araştırmacıların geçerli olan veya geçerli olmayan hipotezlerle, araştırma alanına getirmeyi ümit ettikleri katkılardır. Bu anlamda araştırmanın amacı, araştırma süreci boyunca alınacak tüm kararların, yürütülecek etkinliklerin, izlenecek yolun ve sonuçları ele alış biçiminin şekillenmesi üzerinde

etkilidir. Bu nedenle çeşitli araştırma amaçları ortaya çıkmaktadır. Bu amaçlar izleyen alt başlıklar altında tanımlanmaktadır.

4.2.1. Keşif Amaçlı Araştırma

Çoğunlukla daha evvel yeterli sayıda çalışma yapılmamış alanlarda kullanılan bir araştırma türüdür. Bu araştırma türü ile araştırmacı, yeni ve çalışılmamış konularda, konu hakkındaki temel gerçekleri keşfeder; daha sonraki çalışmalar için araştırma konularını ve sorularını formüle eder ve onlara odaklanır. Bulguları ile gelecek çalışmalar için stratejiler belirler (Böke, 2009: 13).

Yeni bir olgu üzerinde az veya hiç çalışılmamış bir konu üzerinde çalışmalar yapmak, keşif amaçlı araştırmayı gerektirmektedir. Doğal olarak bu tür araştırmalarla grubun veya toplumun yeni olgularla tanışması söz konusudur. Dolayısıyla, gelecekteki araştırmalar için yeni sorular formüle edilir; yeni fikirler, dönemler, denenceler ortaya konulur.

4.2.2. Tanımlayıcı Araştırma

Genellikle konusunu oluşturan olguları gözleme dayalı olarak kavramak ve tanımlamak için yapılır (Gökçe, 1988: 11). Bir tür verileri gruplandırma ve sınıflandırma, olayları sistemli olarak tanımlama, nesnelere listeleme çalışmalarıdır.

Böyle bir araştırma öncesi, fenomen az tanınmaktadır. Bu tür araştırmalarla, belirli ve ayrıntılı bir imaj yaratılır; eskilerin aksini söyleyen veriler bulunmaya çalışılır. Bu tür araştırmalarla olgular ve konular arasındaki süreçler açıklanır; nedensel olarak bu süreçler belgelenir.

Bu araştırma türünde daha çok nicel yöntemlerle veri toplanır ve bu veriler istatistiksel analizlere tabi tutulur. Tanımlayıcı araştırma, olguyu, olayı tanımlamak amaçlı olduğundan, çalışılan sorunun/olgunun ayrıntılarına inmeye çalışır (Böke, 2009: 13).

4.2.3. Açıklayıcı Araştırma

Olgular arasında nedensellik ilişkisi kurmak ve gözlem yoluyla bu ilişkileri sınıadıktan sonra açıklamak, bu tür araştırmaların özelliğidir (Gökçe, 1988: 11). Olayları anlamak için araştırılan nesnelere değişim ilkelerini veya yasalarını inceler.

Bu tür araştırmalarda; mevcut bir kuramı test etmek; mevcut bir kuramın açıklamalarını zenginleştirmek; bir açıklamayı kabul veya reddetmek söz konusu olabilir. Böylelikle yapılan araştırma, sorunun niçin ortaya çıktığını anlamaya ve açıklamaya çalışır. Dolayısıyla, sebep sonuç arasındaki ilişkiyi anlamlandırma amaçlıdır.

Açıklayıcı araştırmanın hareket noktası, olgular arasındaki nedensel ilişkilerin denenceler halinde formüle edilmesidir. Denencelerin araştırma

teknikleri ile sınılanması ve doğrulanmasıyla; yani değişkenler arası neden/ sonuç ilişkilerinin kurulmasıyla bilimsel genelliklere ulaşılır (Gökçe, 1988: 47).

4.2.4. Tahmin Amaçlı Araştırma

Çeşitli denencelerde ortaya çıkan ilişkileri, yasalar, kuramlar halinde ifade ederek, belirli çıkarımlarda bulunmak ya da çıkarsamalara ulaşmak, bu tür araştırmanın kapsamındadır (Gökçe, 1988: 11). Araştırma öncesi fenomenler tanınmaktadır ve bu fenomenlerden gerçekleşmesi en muhtemel olanı belirlenmeye çalışılmaktadır.

4.2.5. Değerlendirme Amaçlı araştırma

Bir olgu ve sorunla ilgili ortaya konulan programın, çalışmanın geçmişinin, şu andaki durumunun ve geleceğe dönük önermelerinin nesnel bir biçimde değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışmadır (Böke, 2009: 13). Bu tür araştırmalar daha çok, gerçekleştirilen program ve projelerden sonra gündeme gelmektedir. Çünkü bir programın veya projenin amacına ulaşip ulaşmadığını tespit etmek önem taşımaktadır.

4.3. Veri Analizi Türüne Göre Araştırmalar

Dünyada kabul gören anlayışa göre, başlıca iki tür veri analizi yöntemi bulunmaktadır: Nicel araştırma ve nitel araştırma. Nicel araştırma, istatistikî modellerin yardımıyla elde edilen sayısal verileri inceler ve sayısal enstrümanlar yardımı ile olayları ele alır. Nitel araştırma olaylara niceliksel yöntemle değil, sistematik biçimde yaklaşır (Tremblay ve Perrier, 2006: 4). İzleyen alt başlıklar altında bu veri analizi yöntemleri anlatılmaya çalışılmaktadır.

4.3.1. Nicel Araştırma

Nicel araştırmalar, olay ve olguların dışarıdan ölçümlenerek, gözlemlenerek veya deney yaparak, betimleme ya da nedensellik yoluyla gerçeklere ulaşmaya çalışan araştırmalardır (Arıkan, 2011: 29). Nicel araştırma adlandırması bir veri analiz yöntemidir.

Veri analizi yöntemi denildiğinde, araştırma amaçlarının belirginleştirilip, verilerin elde edilmeye başlanılmasından itibaren yapılan işlemler anlaşılmalıdır. En genel anlamda *nicel araştırma* verilerin sayılar biçiminde olduğu görgül araştırmalardır (Punc'dan akt: Yeşil, 2010: 50). Nicel araştırmalarda sayısal veriler toplanır ve istatistiksel çözümlenmeler yapılır. Nicel araştırma kavramı tanımlanırken nicel verilerin esas alınması ya da verileri nicel hale dönüştürmenin ardında, niceliğe verilen önem, niteliğin sınırlı ve göreceli bir yapı arz ettiğinin kabulü bulunmaktadır (Yeşil, 2010: 51).

Nicel araştırmaların amaçları ile ilgili belirtilmesi gereken bir yön, amaçların denencelerle ya da soru cümleleriyle ifade edilebilmesidir. Genellikle nicel araştırmalarda amaçlar, denenceler biçiminde ifade edilir (Geray'dan akt: Yeşil, 2010: 57). Değişkenler arasındaki ilişkilere dair, araştırmacının özel ve

orijinal bir açıklamasının olması durumunda, denenceler yerine soru cümleleri tercih edilebilir. Nicel araştırma, değişkenler arasındaki ilişkileri doğrular, tanımlar; değişkenler maniple edildiğinde değişimleri inceler.

4.3.2. Nitel Araştırma

Nitel araştırma, insanların yaşadığı dünyayı tüm yönleri ile anlama ve tanımlama çabasında olan bir veri analizi türüdür. Fenomenleri özel yapıları içerisinde inceleyen ve doğallığı temelinde ele alan bir araştırma yaklaşımıdır (Myers'den ve Malterud'dan akt: Yeşil, 2010: 52). Ölçümlerin ve gözlemlerin kesinlik taşımadığı, konusu insan davranışları olan araştırmalardır (Arıkan, 2011: 23).

Nitel veri analizi; varlık ya da olayları, olaylar arasındaki ilişkileri tanımlama, betimleme ve açıklama amaçlarını gerçekleştirmek üzere yapılmaktadır (Malterud'dan akt: Yeşil, 2010: 57). Ancak nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmalar, bu betimleme ve ilişkilendirmeleri, bu tanımlama ve ilişkileri, istatistikî yollarla ve nicel veriler çerçevesinde değil, nitel veriler ve kavramsal çözümlenmeler yoluyla belirlemeye çalışır. Bu nedenle daha çok, niçin ve nasıl sorularına yanıt aradığı söylenebilir (Marshall ve Firestone'den akt: Yeşil, 2010: 57).

Nitel araştırmalarda; amaçlar, daha çok açık uçlu sorularla ifade edilmektedir. Bunun nedeni, açık uçlu soruların araştırmacılara esnek davranabilme imkânı sağlamasıdır (Yeşil, 2010: 58). Nitel araştırmada ilk evre araştırma projesi için ayrıntılı soruların ve amacın tanımlanmasıdır. Nitel araştırmada araştırmacı sadece hipotezleri veya amaçları değil araştırma sorularını da açıklar.

Nitel araştırmada, hipotezlerin kurulması, çoğu zaman, değişkenler arasındaki ilişkilerin, önermeler biçiminde ifade edilmesidir. İnsanların anlayabileceği biçimde nesnelere doğal ortamında yorulmak ve anlamayla ilgilenir. Nitel çalışmalar “*sosyal deneyimlerin nasıl kazanılacağı ve yorumlanacağı*” sorgulayan araştırma sorularını kullanır.

Yaşanan sosyal olguları, buldukları çevre içinde incelemeyi, araştırmayı ve anlamayı amaçlayan araştırmacı, nitel araştırma yöntemini kullanabilir. Nitel yöntemler özellikle sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Nitel araştırmanın en önemli özelliklerinden birisi, başka türlü ulaşılmaması zor olan bilgilerin kullanılan tekniklerle elde edilmesidir. Nitel araştırmada insanların kendilerinin ve diğerleriyle olan ilişkilerinin incelenmesini sağlayan ve daha çok karşılıklı etkileşim gerektiren stratejiler kullanılmaktadır (Böke, 2009: 16). Araştırmacı nicel, nitel yöntemi birleştirerek veri analizini yürütülebilir. Bu yaklaşım her iki yöntemden de yararlanacağı için toplam faydayı artıracaktır.

4.4. Yöntemine Göre Araştırmaların Adlandırılması

Yöntem, belirlenmiş olguları incelemek için genel biçim olarak tanımlanabilir. Yöntem, düşünce süreçlerine ve tekniklerine dayanır. Araştırma sorunsalının açıklanmasında, verilerin nasıl toplanması ve nasıl işlenmesi gerektiği gösterilmek zorundadır. Bu konuda yöntemlerden yararlanır.

Araştırma yöntemleri birçok biçimde sınıflandırılabilir; fakat araştırma türlerine göre sınıflandırmak uygun düşmektedir. Genel olarak, araştırma yöntemleri, deneysel araştırma, alan araştırması, anket araştırması ve dolaylı teknikler ve yöntemler (içerik analizi, ikincil veri analizi, kalıntı analizi) olmak üzere dört kümeye ayrılmaktadır.

4.4.1. Deneysel Araştırma

Deneysel Araştırma; bir hipotezin temel değişkenlerini izole, kontrol ve manipüle ederek yürütülen, açıklama türünde bir araştırmadır. Deneysel araştırma, daha çok doğa bilimlerinin araştırma yöntemi olarak kullanılır; ancak aynı zamanda sosyal bilimlerde özellikle psikolojide kullanılmaktadır. Bir hipotezin değişkenlerini ilke olarak izole, kontrol veya manipüle etmeyi içerir.

4.4.2. Alan Araştırması

Alan Araştırması; denetim ve manipülasyonu asgari düzeyde tutan, fenomenlerin oluşumunu doğal gerçek ortamında inceleyen, keşfedici türde bir araştırma yöntemidir (Balso et Lewis; 2007: 5). Fenomenlerin gerçek doğal ortamında, oluş sürecinde incelemeyi içeren alan araştırması, keşfedici araştırma türünün bir yöntemidir ve doğal olarak nitel yaklaşımı ifade eder. Örneğin, yoksullar arasında yaşayarak onların durumları hakkında bilgi edinmek bir alan araştırmasıdır.

4.4.3. Anket Yöntemi

Anket Yöntemi; bir topluluğu sorgulayarak yaşam koşulları, tutumları, davranışları, düşünceleri üzerine bilgi elde etmeyi öngören tanımlayıcı türde bir araştırma yöntemidir (Balso et Lewis; 2007: 5). Anket yöntemi tanımlayıcı araştırma türündedir.

4.4.4. Dolaylı Teknikler ve Yöntemler

Dolaylı Teknikler ve Yöntemler; önceden hazırlanmış arşiv bilgilerinden veya başkalarının gerçekleştirdiği anket sonuçlarından yararlanmasıdır. Resmi kaynaklar, önceden yapılmış anketler, araştırma raporları ve istatistikî raporlar dolaylı araştırma yönteminin başvuracağı belirli kaynaklardır (Böke, 2009: 16).

Doğrudan yöntem, incelenen konu ile doğrudan etkileşimi içeren anket, görüşme, deney, doğrudan davranışların gözlemlenmesi ve not alma gibi veri toplama yöntem ve teknikleridir. Buna karşılık, dolaylı yöntem, sanat eserleri,

kalıntılar, çevrenin fiziksel değişimi ve çeşitli aktivitelerin sonuçlarından derlenen verileri içerir (Balso et Lewis; 2007: 5).

4.5. Bilimsel Teknikler

Bilimsel teknikler, soru kâğıdı hazırlama, görüşme, test, içerik analizi, istatistikî analiz, not alma, derinlemesine mülakat, nitel içerik analizi, doküman inceleme, teknik analiz olarak sayılabilir. Bunlardan içerik analizi en çok başvurulan tekniktir. Araştırma sorusu formüle edildiğinde genellikle veri toplama tekniği olarak içerik analizine başvurulur. İçerik analizinde dergi, kitap, gazete, bülten gibi diğer medya ürünlerine başvurulur. Arkasından okumalar sınıflandırılır, kolayca bulunacak biçimde fikirler tanımlanır, tablolar hazırlanır.

4.6. Felsefi Düşünme Biçimine Göre Adlandırma

Bilimsel araştırmaların felsefi düşünme biçimleri olmadan gerçekleştirilmesi düşünülemez. Bu bakımdan düşünme biçimleri de bilimsel araştırma etkenleri arasında yer almaktadır. Felsefi düşünme biçimleri tümdengelim ve tümevarım olarak ikiye ayrılmaktadır.

4.6.1. Tümdengelimsel Düşünme

Araştırmacının hipotez kurmasını sağlayan teoriden veya bir başka fikirden hareketle bir fikrin formülasyonudur. Tümdengelimsel düşünme teoriden (genel fikir) çok özel bir fikre geçmek için fikirler arasındaki ilişkilere dayalı bir düşüncedir. Genellikle hipotezi formüle etmek için öncelikle teori açıklanır (Balso et Lewis, 2007: 8).

4.6.2. Tümevarımcı Düşünme

Genel bir ilkeye ulaşmak amacıyla olaylarla ilgili özel unsurlar üzerine kurulu fikir formülasyonudur. Karşıt olarak tümevarımcı düşünce sonuç çıkarma yorum ve sentez yapar. Bu tür düşünce toplanan veriler çerçevesinde geriye dönüşlü bir katkı sağlar (Balso et Lewis, 2007: 8). Bilimsel araştırma süreçlerinde bu iki tür düşünce biçimi önemli roller oynar.

5. BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ

Her araştırmanın fikirsel bir başlangıcı vardır. Araştırma projesinin ayrıntıları belirlenmeden evvel çeşitli biçimlerde fikirler oluşmaya başlar. Araştırmacıların bir konuyu merak etmesi, ona ilgi duyması, yapılan benzer araştırmalar, bireylerin ya da toplumların karşılaştıkları çeşitli sorunlar araştırma fikrinin oluşmasına kaynaklık edebilir (Genç, 2010: 79).

Bilimsel araştırma süreci, araştırma sorusu ile başlar. Araştırma sorusunu genel olarak iki veya daha çok değişken arasında ne tür bir ilişkinin olduğu sorusu oluşturur. Araştırma sorusunu oluşturmak, bir araştırmacı için çok önemli bir aşama ve ilk basamaktır (Böke, 2009: 24).

Bilimsel araştırma, bir konuyu, bir soruyu, bir sorunu veya bir doğal sorunu incelemek için kullanılan stratejiler ve evrelerdir. Bilimsel araştırma ilke olarak üç evreden oluşur (LearnAlberta.ca, 2008).

(1) Problemin tanımlanması ve planlaması: Bu evrede, konu, soru, sorun tanımlanır. Kısacası araştırma ortaya konulur; araştırma sorusu ve denence formüle edilir; bir deney, gözlem veya anket çalışması planlanır.

(2) Gerçekleştirme ve verilerin kaydedilmesi: Bir deney, gözlem veya anket gerçekleştirilir. Gözlemler not edilir ve veriler toplanır/organize edilir. Verilerin incelenmesi ve sunumu yapılır.

(3) Analiz ve Yorumlama: Veriler yorumlanarak, bir sonuç çıkarılır. Çıkarımlar formüle edilir.

Harzallı ise bilimsel araştırmayı ayrıntılı bir biçimde yedi aşamada ele almaktadır. Bu yazarın görüşüne dayalı olarak, bir araştırmada izlenen yol ve araştırma sürecinin aşamaları Şekil 4'de gösterilmektedir.

(1) Araştırma nesnesinin seçimi: Bu aşamada, konu belirlenir, daha sonra bu konunun araştırılabileceği test edilir.

(2) Başlangıç sorgulaması: Sorulan tüm sorular listelenir. Basit sorular karmaşık sorulardan ayırt edilir; *başlangıç araştırma sorusu* bunların arasından seçilir ve önemle belirtilir.

(3) Keşfetme, Arama-Tarama: Bu aşamada, okumalar gerçekleştirilir. Okumalar, konuya, araştırılan nesneye ve araştırma sorusuna uygun metinler üzerinden yapılır. Okumaların yöntemine uygun yapılması gerekir. Okumalar sonrasında gerekli notlar alınır ve kodlanır. Alınan notlarla oluşturulan metinler sentezlenerek karşılaştırılır ve gerekirse şemalar çizilir.

Yine bu aşamada keşfedici görüşmeler için hazırlıklar yapılır. İlgili kişilerle veya meslekten olanlarla görüşmeler yapılır. Bu görüşmelerde gereken notlar alınır. Yapılan çeşitli görüşme notları karşılaştırılır; varsa aykırılıklar giderilir. Görüşmeler esnasında ortaya çıkan tartışmalar değerlendirilir.

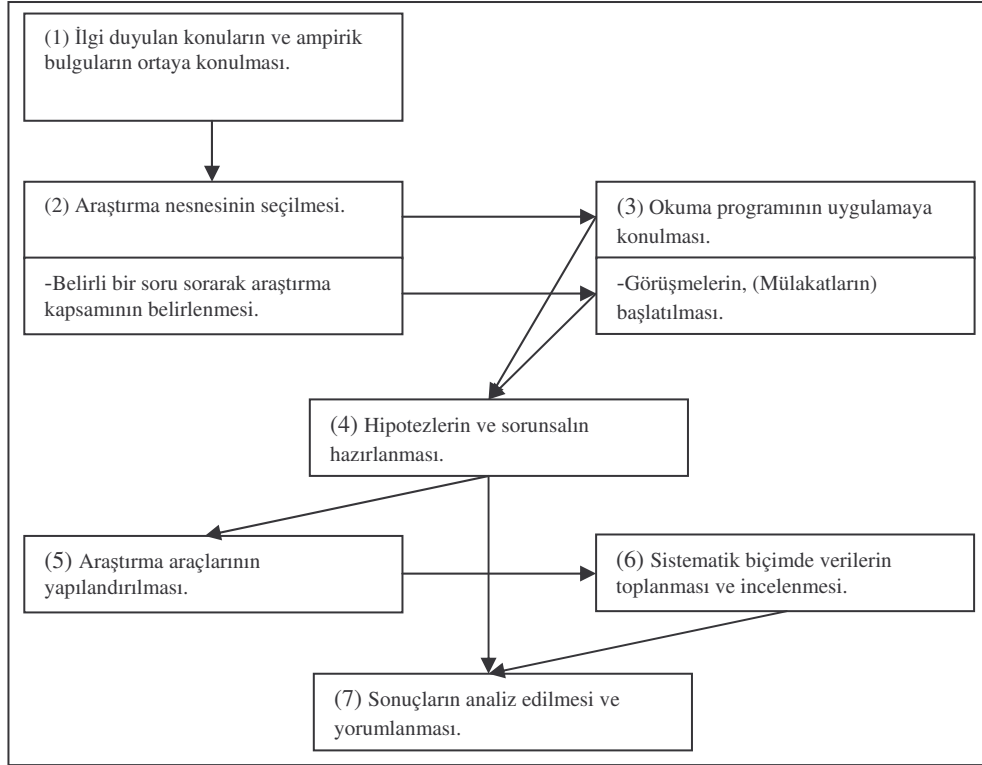
(4) Yapılandırma-Sorunsal-Denence: Bu aşamada, yapılan okuma ve görüşmeler değerlendirilir; değerlendirme sürecindeki, ayrılan ve birleşen noktalar gösterilir. Yine bu aşamada kuramsal çerçeve çizilir. Daha sonra, araştırmanın mantığını dile getiren, araştırmacıyı araştırma fikrine yönlendiren sorunsal açıklanır. Bu aşamada, denenceler kurulur, çözümleme modeli açıklanır. Bu çerçevede, kavramlar, boyutlar ve her bir denence için göstergeler belirlenir. Kavramlar ve denenceler arasındaki ilişkiler ortaya konulur.

(5) Geçerli sayma veya gözlem (anket, veri toplama): Bu aşamada, araştırma alanı sınırlandırılır. Ne? Kim? Nerede? Ne kadar? Araştırma araçları tasarlanır (gözlem, anket, görüşme, hayat hikâyelerini dinleme gibi...). Daha sonra araştırma araçları test edilir ve bilgi toplama sürecine geçilir, gereken notlar alınır.

(6) Sonuçların yorumlanması ve bilgi analizi: Bu aşamada öncelikle yapılacak analiz için veriler hazırlanır. Veriler, değişkenlere dönüştürülerek değişkenler arasındaki ilişkiler ölçülür. Beklenen sonuçlarla elde edilenleri karşılaştırılır. Anlamlı farklılıklar ortaya çıkmışsa nedenleri araştırılır.

Araştırma sonuçları elde edildikten sonra, sonuçların yorumlanması ve analizi çerçevesinde; başlangıçta formüle edilen denence ve incelenen sorunla bağ kurularak bir görüş ortaya konulmalıdır. Bu analiz özellikle incelenen olay üzerinde bazı faktörlerin veya değişkenlerin etkisini ortaya koyar. Arkasından sonuçları yorumlamak gerekir. Verilerin analizi, sorunsalın araştırma alanları arasında ilişki kurmak gerekir. Sonuçların yorumu uygulamaya yönelik sonuçların açıklanması ve sonuçlarla yeni araştırma yolları kurmaktır (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Şekil 4. Araştırmanın Aşamalarına Genel Bakış

Kaynak: (Harzallı'dan yararlanılarak hazırlanmıştır).

Araştırma sonuçlarının analizi, araştırma denencelerini yanlışlamak veya doğrulamak için toplanan veriler konusunda tartışmayı içerir. Bunun için araştırma verileri dikkatlice uzun süre incelenir. Veriler, doğrulanmış ve anlaşılır olmalıdır.

(7) Araştırma raporunun yazılması: Araştırma ilerledikçe sorunsalın unsurları ve araştırma sonuçları yazılır. Elde edilen veriler tartışılır, yani

denencelerle elde edilen veriler yüzleştirilir. Daha sonra, elde edilen sonuçlar açıklanır, alınan dersler duyurulur. Yeni bilgiler ve onun pratik sonuçları ortaya konulur.

Bu konu ile ilgili ayrıntılar bir sonraki başlık altında verilmektedir.

6. ARAŞTIRMA RAPORUNUN YAZILMASI VE BİR ARAŞTIRMA RAPORU ÖRNEĞİ

Araştırma raporu, araştırma çalışmalarını anlatan bir metindir. Araştırma raporu, araştırma sorunsalını, çalışma yöntemlerini, sonuçları ve sorunsala bağlı olan tartışmaları içerir. Kullanılan yöntemleri, elde edilen verileri ve sorunsalı ele alan araştırma raporunda sonuçlar tartışılarak genel bir kaniya varılır.

Araştırma raporu açık bir biçimde yazılmalı, çalışmayla ilgili olmayan anlatımlara raporda yer verilmemelidir. Gereken anlatımlar kısa ve öz yapılmalı, bitmez tükenmez tekrarlardan kaçınılmalıdır. Araştırma başlığı mümkün olduğu kadar tam ve belirli olmalı; ne uzun ne de kısa olmalı ancak, araştırma konusunu yansıtmalıdır.

Çalışmanın başında 10-20 satırlık bir özet sunulmalıdır. Özet, araştırma sorunu ile ilgili temel sonuçları ve çalışmayı özetlemelidir. Özete çalışmanın küçültülmüş bir biçimi olarak bakılabilir. Özet, makalenin ana kısımlarının her birinin kısa bir tanıtımını vermelidir. Özet, araştırmanın kapsamını ve esas amaçları belirtmeli; kullanılan yöntem bilimini tanımlamalı; bulguları sunmalı ve ana sonuçları içermelidir. Çalışma makalede 20; memuarda (araştırma ödevi) 60; tezde ise 100 sayfayı aşmamalı ve temel ilke ve şekilleri içermelidir.

Farklı adlandırmalar kullanılmakla birlikte, genel olarak bilimsel bir araştırma; *giriş, sorunsal, yöntem ve veri toplama tekniği, nicel çalışma, nitel çalışma, verilerin analizi, sonuçlar ve sunulması* gibi ana başlıklardan oluşmaktadır. İzleyen paragraflarda bu bölümler hakkında bilgi verilmektedir.

6.1. Giriş

Kuşkusuz uygun bir metnin ilk kısmı *giriş* olmalıdır. Giriş, araştırma raporunu okuyuculara tanıtan bir kısımdır. Girişte yer alan birinci paragrafta okuyucuya araştırmanın konusu hakkında genel bir bakış açısı kazandırılır. Yazar öncelikle bu konuyu araştırmanın uygunluğunu bu kısımda izah etmelidir. Giriş, “*Daha önceki çalışmalarda bir eksiklik var mı? Bu konu toplumda yeni olgulara referans olabilir mi?*” gibi sorulara yanıt vermelidir.

Okuyucu bu genel bilgilere sahip olmakla birlikte, araştırmacının bu konuyu araştırma nedenleri hakkında da bilgi sahibi olmakta ve genel bir bakış açısı kazanmaktadır. Bu bölümde araştırmanın içeriği, bölümlenmesi ve yapılandırılması hakkında bilgi verilir. Ayrıca bu bölümde araştırılan sorunun niteliği ve kapsamı mümkün olan bütün açıklıkla sunulur.

6.2. Problematik (Sorunsal)

Problematiğin amacı, konu ile ilgili önceki yayınlara bakmaya ihtiyaç duymaksızın, okuyucuya şimdiki çalışmanın sonuçlarını anlayıp değerlendirmesine imkân verecek yeterli ölçüde temel bilgileri temin etmektir. Problematik ayrıca şimdiki çalışmanın gerek ve mantığını vermelidir. Hepsinden önemlisi bu bölümde, bilimsel çalışmanın amacı açıkça belirtilmelidir (Day, 2001: 35).

Problematik bölümünde, mevcut *sorun* ile cevaplandırılması gereken *araştırma başlangıç sorusu* saptanmalı ve aynı sorunla ilgili yazılmış metinlerle ilgili kısa bir karşılaştırma yapılmalıdır. Tartışmalı noktaların altı çizilmeli ve araştırmacıların sorun üzerindeki görüşleri ortaya konulmalıdır. Araştırmanın bu alana sağlayacağı katkı gösterilerek; sonuçların etkisi ortaya konulmalıdır. Başvurulan kuramların zikredilmesi ve kavram tanımları unutulmamalıdır. Yine bu bölümde araştırmanın denencesi (hipotezi) veya denenceleri açıklanmalıdır (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Her araştırma raporu, bilgi alanına küçük bir katkı sağlar; araştırma bu yeni katkılar ve mevcut bilgilerin genişletilmesi konusunda okuyucuları bilgi sahibi kılmalıdır. Bunun için her araştırma raporu bir problematik içerir. Problematik, ortaya konulan tüm bileşenlerin belirlenmesine, düzenlenmesine katkı sağlar (Balso et Lewis, 2007: 266). Araştırma sorularını veya hipotezleri belirlemek için öncelikle konu hakkındaki bir ilke olarak genel bilgiler sunulur. Araştırmanın bu kısmında yazar, araştırma problemiyle ilgili olarak önceki çalışmaları değerlendirecek bir doküman analizi sunacaktır. Doküman analizi belirlenen konuyla ilgili bilgi alanına ışık tutacaktır. Doküman analizi bitikten sonra bir seri soruların hazırlanması araştırma problemine bir çerçeve çizecektir. Problematik bölümünde yer alan araştırma soruları, henüz cevabı bulunamamış olan sorulardır. Zaten söz konusu olan araştırma da bu sorulara yanıt bulmak için yapılmaktadır.

6.3. Yöntem ve Verilerin Toplanması

Bu bölümün ilk paragrafında araştırmanın yöntemi belirtilir. Bir evvelki bölümde haklarında yeterli bilgi verilen araştırma soruları, hipotezlere ve bu bölümde belirlenen yönteme dayalı olarak verilerin nasıl toplanması gerektiği bu bölümde ortaya konulur. Burada örneklem tanımlanmalıdır. Veri toplanması için kullanılacak ölçüler, araçlar belirlenmelidir. Okuyucunun araştırmanın bilgi üretimi süreci konusunda bilgi sahibi olması önemlidir.

Bu bölümde okuyucu verilerin toplanması için seçilen araç türü konusunda açıkça bilgilendirilir. Araştırmacı sadece kullanılan yöntemi değil, aynı zamanda çalışma tekniklerini burada açıklamalıdır. Ayrıca, okuyucu anahtar değişkenlerin (bağımlı, bağımsız değişken) ölçü biçimini de bu bölümde öğrenir. Tüm araştırmalar birçok örnekleme başvuruyla yapılır. Bu noktada evren ve evrenden örneklem seçim modu da bu bölümde açıklanmalıdır (Balso et Lewis, 2007: 264).

Araştırmanın tipi ne olursa olsun, seçilen yaklaşımı bu bölümde gerekçelendirmek bilimsel bakımdan önemlidir. Bu bölümün sonunda ayrıca araştırmanın sınırlılıkları ve güçlükleri de ifade edilir.

6.4. Nicel Çalışma

Bu bölüm, araştırma planını, test edilecek ana kütle ve örnekleme, bağımlı, bağımsız ve aynı zamanda müdahil değişkenleri tanımlar ve araştırma süreci hakkında genel bilgiler verir. Bu bölüm birbirlerine uygun şu unsurlardan oluşmaktadır.

Araştırma Tasarımı, Örnekleme: Bu başlık altında bağımsız değişkenler, bağımlı değişkenler ve müdahale değişkenleri gösterilir. Aynı zamanda araştırılması gereken ana kütle ve örneklem tanımlanır.

Tutanaklar, Testler ve Araçlar: Bu başlık altında yapılan görüşmeler, gözlem tutanakları, deney tutanakları bilimsel ilkelere uygun ve açıklamalı bir biçimde anlatılır. Ayrıca kullanılan testlerden ve araçlardan söz edilir.

Verilerin Toplanması: Bu başlık altında verilerin nasıl elde edildiği, nasıl sınıflandırıldığı ve nasıl işlendiği açıklanır.

Araştırmanın Kronolojisi: Bu başlık altında yapılan deney veya gözlemlerin zaman çizelgesi ve bilgi üretim süreci bir sıra dâhilinde anlatılır.

İstatistikî Yöntemler: Nicel verilerin çözümlenmesine genellikle istatistik denir (Punch, 2011: 107). Bu başlık altında verilerin yorumlamasını sağlayan istatistikî işlemlerin sınırları; verilerin işleme biçimi veya testlere dayalı hesaplamaların süreci veriler değerlendirilerek anlatılır.

Nicel çalışma, genellikle bir örneklem içinde bir takım değişkenlerin ölçülmesiyle ilgilidir. Yani, her bir değişken için, örneklemin her bir üyesi için dağılım denilen farklı sayısal değerler vardır ve bunu özetlemek için yollar aranır. Bu amaçla kullanılan iki kavram genel eğilim ve değişimdir (Punch, 2011: 109).

6.5. Nitel Çalışma

İlişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalara nitel çalışmalar denir (Büyüköztürk vd 2012: 265). Bu bölümde araştırmanın ana bulguları gösterilir. Bulguların ortaya koyduğu ana sonuçları anlatılır (Day, 2001: 36).

Nitel çalışma yöntemleri; karmaşık, değişken, tartışmalı bir alandır. Nitel çalışma dolayısıyla tek bir çalışma alanı değil, devasa bir çeşitliliği kapsayan şemsiye bir terimdir.

Nitel çalışmalar çok sayıda yöntem ve kaynak kullanarak, insan deneyimlerine ilişkin sözlü ve yazılı anlatımları ya da kayıtları incelerler. Tek bir nitel araştırma projesinde, birçok veri toplama tekniği kullanılabilir. Temel nitel veri toplama çalışmalarının başında görüşme, gözlem, katılımcı gözlem ve belgeler

önem arz etmektedir. Tasarım ya da bakış açısı ne olursa olsun, çoğu nitel araştırmada, veriler bu temel türlerden bir veya birkaçı ile toplanır (Punch, 2011: 165).

6.6. Verilerin Analizi

Bu bölüm raporun önemli bir kısmıdır. Okuyucu artık önceki bölümlerde anlatılanlarla birlikte veri toplama tekniklerini, çalışmanın yapılış gerekçesini, araştırma sorularını, hipotezi tanımış bulunmaktadır. Sonuçlar bu bölümde yorumlanır. Bu aşama araştırma sorularına veya hipoteze cevap niteliğindeki verileri içerir. Bu bölüm verilerin yorumlanması ve sunulma biçimine hizmet eder. Verilerin analizinde yorumlama ve sunulmasında farklılıklar taşıyan nicel ve nitel analiz yöntemlerini kullanılabilir.

6.6.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel veriler sayılar biçimindedir ve burada yapılacak ölçme işlemi, verilerin sayısal olarak işlenmesidir. Nicel verilerin analizi, araştırma raporunun adeta okuyucuları açık biçimde bilgilendirmesidir. Bu bölüm araştırmanın nicel sonuçlarını tanımlayıcı istatistikler, grafikler, tablolar ve testler biçiminde sunmaktadır. Burada sunulan tablolar ve grafikler bilgilendirmeyi kolaylaştırır.

Bu bölümde nicel veriler, genel eğilim, değişme ve sıklık dağılımları özet bir biçimde sunulur. Yine bu bölümde, yapılan gruplararası karşılaştırma sonuçları (Değişme analizi ANOVA, eşdeğişken analizi, etkileşim), belirlenen değişkenler arasındaki ilişkiler (Korelasyon, Regresyon), çözümlenen alan taraması verileri, faktör analizi sonuçları, yapılan istatistiki çıkarımlar ifade edilir.

Buradaki açıklamalar hipotezlere dayanmalıdır. Ayrıca bu bölümde araştırmanın kuramsal ve uygulamalı içeriği, mevcut araştırma alanlarına yönelik olarak tartışılabilir.

6.6.2. Nitel Verilerin Analizi

Nitel araştırma, kendi doğal akışı içindeki sosyal hayatın incelenmesine yoğunlaşır. Sosyal yaşamın zenginliği ve karmaşıklığı, sosyal hayata ilişkin farklı bakış açıları ve çözümlene türleri olduğu, dolayısıyla da nitel verilerin çözümlenmesinde çok çeşitli bakış açılarının ve uygulamaların olduğu anlamına gelir. Nitel verilerin analizinde çözümleyici tümevarım, temellendirilmiş kuram çözümlenmesi, yorumlayıcı ve dilbilimsel yaklaşımlar, söylem analizi, anlatılar ve anlam analizi, soyutlama ve karşılaştırma ve Miles ve Huberman modeli kullanılmaktadır. Nitel verilerin analizi sayısal olmayan nitel sonuçları ortaya koyar. Tablo ve grafiklerden çok bu bölümde metin biçimindeki anlatımlar mevcuttur.

Sonuçların sunumu yinelemeler olmadan açıklayıcı ve kısa olmalı. Sadece anlamlı veriler ortaya konulmalıdır. Bu bölümde şekiller, grafikler ve tablolar verilmelidir (Tremblay ve Perrier, 2006: 2). Bu bölümde sonuçların açık bir

biçimde anlatılabilmesi için yazılı anlatımların yanında çeşitli grafiklerin kullanılması son derece yararlı olacaktır. Tablo ve grafikler nitel veri analizinin özeti niteliğindedir.

Bu bölümde, başlıca sonuçların ilişkileri veya ilkeler belirginleştirilir. Sonuçlar yorumlanır; “*böylece çalışmanın denencesi niçin geçersiz kılınmıştır veya doğrulanmıştır.*” açıklanır. Araştırmanın denenceleri ve amaçları özetlenir. Sonuçlar, mantıksal olarak incelenir.

Bu bölümde yorum kısıtlamaları ve sınırlılıklar belirtilmelidir. Benzer biçimde, her durumdaki aykırı sonuçlar, başarısız deneyler, hesaba katılmayan sonuçlar gerekçeleriyle birlikte anlatılmalıdır (Tremblay ve Perrier, 2006: 2).

Yine bu bölümde, ölçüm araçlarının doğruluk ve geçerliliği ve bunların sonuçlarının geçerlilik derecesi anlatılmalıdır. Daha sonra sonuçlar ve bu sonuçları sağlayan ölçütlerin doğruluk ve geçerlilikleri tartışılmalıdır. Tüm bu tartışmalarda yanlış ve şişirilmiş test sonuçları kullanılmamalı ve aşırı genellemelerden kaçınılmalıdır.

6.7. Sonuçlar ve Sunulması

Bu bölüm, araştırmanın (ampirik, teorik, metodolojik) temel sonuçları konusunda özlü bir özeti içermelidir. Araştırmacılar, bu bölümde, elde edilen sonuçları, aynı zamanda benzer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırmak durumundadırlar. Tüm bu araştırmalar arasında bir amaç birliğinin sağlanması kuşkusuz yarar sağlayacaktır. Genel olarak sorunsal çerçevesinde anlamlı sonuçları ortaya koymak gerekir. Yani neyin sonuçları değiştireceği, sorunu ortaya koyma biçimi veya soruların kavramlaştırılması gösterilmelidir. Araştırmanın kuramsal ve uygulamaya dönük etkileri analiz edilmelidir (Tremblay ve Perrier, 2006: 3). Yapılan bu analizlerle çalışmanın kısa, orta ve uzun vadedeki toplumsal, ekonomik etkileri de böylece ortaya konulmuş olur.

Bu bölümde, ayrıca araştırmanın hipotezleri ve amaçları özetlenmelidir. Çalışmanın mantıksal genel sonuçları ve elde edilen bulguların bu genel sonuçları hangi düzeyde desteklediği bu bölümde açıklanır. Araştırma bir uygulama öngörüyorsa, elde edilen sonuçlara dayalı olarak öneriler sunulur.

Gerçekleştirilen araştırma konusunda okuyucular bilgilendirildikten sonra araştırmacı araştırmanın temel sonuçlarını açıklar. Bu araştırmada yeni bilgiler açıkça ortaya konulur. Gelecekteki araştırmalara yapılacak öneriler bu kısımda sunulur.

Araştırma sonuçlarının sentezi; yeni bilgilerin sunulması ve yeni araştırmacılara öneriler biçiminde üç tür bilgi burada sunulmalıdır. Ayrıca, “Araştırma sorularına veya hipoteze ilişkin olarak hangi sonuçlar elde edilmiştir? Hipotez doğrulanmış mıdır? Yoksa yanlışlanmış mıdır? Araştırma sorularına verilen cevaplar nelerdir?” gibi soruların yanıtı bu bölümde verilir.

Kısacası sonuç bölümü, sonuçların özeti, sonuçların öneminin anımsatılması, sonuçların pratik içeriği, araştırmanın gelecekteki boyutu ve sınırları konusundaki düşünceleri içerir.

Yapılan bu açıklamalar çerçevesinde örnek bir araştırma raporu Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Bir Araştırma Raporu Örneği

BAŞLIK SAYFASI <ul style="list-style-type: none">• Araştırmanın Başlığı• Yazarın Adı ve Soyadı• Kurum Adı• Tarih ve yer
ÖZET (10 ila 20 satır) <ul style="list-style-type: none">• Çalışmanın konusu, sorunu ve öznesi nedir?• Teorik çerçevesi nedir? Araştırmanın genel olarak sorunu/araştırma problemi nedir?• Hangi yöntem uygulanmıştır?• Araştırma sonuçları nelerdir?• Araştırmanın sağladığı katkı ne?
İÇİNDEKİLER
1.GİRİŞ <ul style="list-style-type: none">• Konu açık biçimde sunulur.• Tarihsel arka plan gösterilir.• Ele alınan konunun uygunluğu açıklanır.• Araştırmanın genel sorunları nelerdir?• Araştırmanın genel sorunlara yanıt verme düzeyi açıklanır.• Araştırmanın biçimsel yapısı hakkında bilgi verilir.• Araştırmanın genel planı sunulur.
2. PROBLEMATİK <ul style="list-style-type: none">• Araştırmanın amacı; araştırmanın hipotezi veya araştırma soruları belirlenir.• Araştırmanın kuramsal çerçevesi sunulur.• Araştırmanın mevcut araştırma fikirleri ve diğer çalışmalar arasındaki yeri izah edilir.• Öz ve açık biçimde araştırmanın katkıları sunulur.
3. YÖNTEM VE VERİLERİN TOPLANMASI <ul style="list-style-type: none">• Araştırma sürecinde ortaya çıkan etik sorunlar ve onların çözümleri açıklanır.• Seçilen yöntem ve seçilme gerekçeleri açıklanır.• Verilerin toplanmasında kullanılan teknikler tanımlanır.
4. NİCEL ÇALIŞMA <ul style="list-style-type: none">• Değişkenlerin ölçü biçimi verilir.• Evren ve örneklem tipi tanımlanır ve örneklem seçim tekniği açıklanır.
5. NİTEL ÇALIŞMA <ul style="list-style-type: none">• Bilgiye ulaşım biçimi açıkça ifade edilir.• İncelenen olayların, dokümanların, grupların ve bireylerin seçiminde etkili olan faktörler (nesnelerin karakteristikleri) tanımlanır.
6. VERİLERİN ANALİZİ <i>Nicel Veriler</i> <ul style="list-style-type: none">• Tablolar ve grafikler doğru biçimde tanımlanır, sunulur; rapor metni içerisinde analizleri yapılır.• Uygun istatistikî analizlere yer verilir.• Sonuçlar yorumlanır. <i>Nitel Veriler</i> <ul style="list-style-type: none">• Tablolar ve grafikler (varsa) doğru biçimde tanımlanır; rapor metni içerisinde analizleri yapılır.• Organizasyon veya sosyal süreç tanımlanır (örneğin: roller, bir gruba uyum sürecinin aşamaları, gözlemlenen kişiler arasındaki ilişkiler, vb.).• Sonuçların yorumlanması.
7. SONUÇLAR VE SUNUMU <ul style="list-style-type: none">• Ulaşılan temel sonuçlara vurgu yapılır.

<ul style="list-style-type: none">• Ulaşılan yeni bilgiler sunulur.• Araştırmanın güçlü ve zayıf yönleri izah edilir.• Yeni araştırmacılar için yapılan öneriler ve pratik sonuçlar formüle edilir.
8. EKLER <ul style="list-style-type: none">• Eklere numara verilir.• Araştırma raporu içerisinde tüm ekler kullanılır ve onlardan yararlanır.
9. KAYNAKÇA <ul style="list-style-type: none">• Metin içinde gösterilen ve referans kaynaklar uygun bir biçimde sunulur.• Bu bölüm araştırma raporu ve eklerden sonra yer alır.• Kaynak dokümanlar türlerine göre sınıflandırılır.• Kaynaklara numara verilir.

Kaynak: (Balso et Lewis, 2007: 266).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Her araştırma para, zaman ve araştırma yöntem bilgisini gerektirmektedir. Bu unsurların içerisinde en önemlisinin metodoloji olduğu söylenebilir. Çünkü doğru bilgiye erişimde gereken yöntem bilinmiyorsa diğer kaynaklar boşa harcanmış olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, iyi bir araştırma yapabilmenin (doğru bilgiye ulaşma) araç ve koşullarını ortaya koymak idi. Çalışmanın ana denencesi ise “Araştırma tür ve yöntemlerini, araştırma süreci işlem basamaklarını tanımak, araştırmanın başarısını artırır.” önermesi idi. Çalışmanın, söz konusu bu amaç ve ana denence çerçevesinde ele alındığı söylenebilir.

Bilimsel bir araştırmanın yapılabilmesi için, araştırma problemini, araştırma sorularını, araştırma denencelerini, araştırma yöntemlerini belirlemek araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli işlem basamaklarıdır. Tüm bu çalışmalar araştırma sorunsalı (problematığı) çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu bu işlem basamaklarının her biri aynı derecede öneme sahiptir. Bu unsurlara gereken önemin verilmesi araştırmacının başarı şansını artırmaktadır.

Yöntemine uygun gerçekleştirilen bir araştırma, hem ilgili bilim alanına, hem de yapılması düşünülen diğer araştırmalara katkı sağlayabilir. Bu bakımdan, yapılacak bir araştırmanın, araştırma sorunsalından hareketle, tüm unsurları içerecek biçimde organize edilmesi bu çalışmanın en önemli önerisidir. Bu bağlamda alanda yapılmış, yerli ve yabancı yayınlar izlenmeli ve yöntembilim disiplini çerçevesinde çalışmalar yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, R. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ankara: Nobel.
- Arseven, A. D. (1994). *Alan Araştırma Yöntemi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Balso, M. D. ve Lewis, A. D. (2007). *Recherche en Sciences Humaines une Initiation a la Méthodologie*, Modulo, Montréal (Québec).
- Böke, K. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Kaan Böke (Der.) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*: 3-32. İstanbul: Alfa.
- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak, E. K.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Day, R. A. (2001). *Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayımlanır?* (Çev: Gülay Aşkar Altay), TÜBİTAK.

- Gazo, D. (2011). *Recherche et Methode Scientifique, SCI6060-Methodes de recherche en sciences de l'information*, Cours 1-7 Janvier 2011.
- Genç, S. Z. (2010). *Bilimsel Araştırma Basamakları*, Remzi Y. Kıncal (Der.) Bilimsel Araştırma Yöntemleri: 79-95. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gökçe, B. (1988). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Harzallı, F. (2010). *Initiation a le Recherche*. Universite de Jendouba ISSEP du KEF.
- Kaptan, S. (1982). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistikî Yöntemler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- LearnAlberta.ca. (2008). *Recherche Scientifique*, Alberta Education, Canada.
- Mailhot, M. O. (2005), *Les Etapes d'un Travail de Recherche*, Institut Reine-marie.
- Moseley, A. (2010). *A'dan Z'ye Felsefe*, İstanbul: NTV Yayınları.
- Punch, K. F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Schneider, D. K. (2006). *Balises de Methodologie Pour la Recherche en Sciences Sociales*, TECFA Faculte de Psychologie et des Sciences de l'Education, Geneve.
- Schneider, D. K. (2007). *Methodes Qualitatives en Sciences Sociales*, TECFA Faculte de Psychologie et des Sciences de l'Education, Geneve.
- Tremblay, R.R. ve Y. Perrier (2006). *Outils et Methodes de Travail Intellectuel*, les Edstsons de la Cheneliere inc.
- Yeşil, R. (2010). *Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri*, İçinde Remzi Y. Kıncal (Der.) Bilimsel Araştırma yöntemleri: 49-77. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.